

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين

مطلبی پیرامون شهید مطهری (قدس سره)

حوزه باید عظمت این شهید و خدماتی که این مرد به اسلام، شیعه و به انقلاب کرده هیچ وقت فراموش نکند. ببینید خدا چه برکتی به این مرد داد که نوشته‌های او هنوز حرف زمان ماست. کتاب‌های او کهنه نشده، نوارهای و سخنرانی‌های او چه در مسائل اعتقادی و چه در مسائل سیاسی کهنه نشده است. البته ما به مقتضای طلبگی نمی‌توانیم بگوئیم هر آنچه ایشان گفته روی حساب طلبگی دقیق است.

این که امام خمینی (قدس سره) درباره ایشان فرمودند (که آثار ایشان بدون استئنا مفید است)، ممکن است ما در نوشته‌های ایشان اشتباهی پیدا نکنیم منتهی اشتباهات اساسی؛ یعنی اشتباه‌هایی با مبانی. نویسندگانی معاصر با شهید مطهری بودند که در نوشته‌هایشان اشتباهات اساسی داشتند که مثلاً خاتمیت را به نحو دیگری معنا می‌کردند، قرآن را به یک نحو دیگری تفسیر می‌کردند، اما در مورد شهید این‌گونه اشتباهات نبوده هر چند اشتباهات علمی و طلبگی وجود دارد.

یک چنین شخصیتی که مرحوم امام بر نوشته‌هایش این صحنه را گذاشت و این آثار را دارد، حوزه‌ها باید بیشتر از او استفاده کنند و حیف که بعد از مرحوم مطهری دیگر مثل ایشان را در حوزه ندیدیم. البته نمی‌خواهیم تنقیص کنیم ما بحمدالله شخصیت‌هایی داریم که اینها هم نظیر ندارند، من بنا ندارم اسم ببرم ولی واقعاً امروز حوزه علمیه قم شخصیت‌هایی را دارد که اینها هم مثل‌شان نیست یا کم است و کم نظیر هستند یا شاید بعضی‌هایشان واقعاً نظیر ندارند، ولی شهید مطهری دارای یک جامعیت، بصیرت خاص، درایت، زبان گویا و قلم روانی بود. بعضی از بزرگان را داریم که به اعلی درجه مطالب عقلی مسلط‌اند، اما آن قلم مرحوم شهید مطهری را ندارند، یک قلمی بنویسد که برای توده مردم مفید باشد یا آن بیانی که دارد.

به هر حال مرحوم مطهری واقعاً باید همیشه الگوی طلبه‌ها، اساتید حوزه و محققان حوزه باشد و از خصوصیات ایشان این بود که بالأخره در آن زمانی که هیچ روحانی‌ای در دانشگاه حضور پیدا نمی‌کرد یا کمتر حضور پیدا می‌کرد ایشان حضور پیدا کرد و به وظیفه عمل کرد؛ چرا که دید وظیفه‌اش آن است که شبهات دین را جواب بدهد، سخنرانی‌ها بگذارد.

خداوند ان شاء الله روح ایشان را با انبیاء و اولیاء خودش محشور کند و درجات امام راحل (قدس سره) که شهید مطهری حاصل عمر ایشان و گوشه‌ای از امام بود را متعالی کند.

جمع‌بندی بحث

بحث در این مسئله است که دائن شک دارد اگر قبل از فرا رسیدن وقت پرداخت دین به مدیون مراجعه کند آیا مدیون پول را بذل

می‌کند یا نه؟ سیّد(قدس سره) فرمود مطالبه واجب نیست. طبق نظر ما گفتیم بنا بر این که ما دو نوع استطاعت را در اینجا قائل باشیم: «اذا كان الشك في القدرة العقلية تجب المطالبة و اذا كان الشك في القدرة الشرعية لم تجب المطالبة»، اما اگر گفتیم یک نوع استطاعت بیشتر نداریم و آن هم استطاعت شرعی است، از باب این که شک در شرط موجب شک در مشروط می‌شود مطالبه واجب نیست.

لیکن نهایتاً باید یک احتیاط کرد؛ یعنی نتیجه پایانی آن است که «الاحوط المطالبة»؛ زیرا یک جهت احتمال آن است که دو نوع استطاعت یا قدرت معتبر باشد که بعضی قائل به این احتمال شده‌اند، ثانیاً مذاق شارع آن است که حج به راحتی ترک نشود. اگر بگوئیم به مجرد شک رها کن، این با مذاق شارع در باب حج سازگاری ندارد، بویژه با توجه به برخی از روایات که می‌گوید حج حتی از صلاة افضل است که همه اینها قرینه می‌شود بر این که احتیاط در اینجا وجوبی باشد و بگوئیم احتیاط وجوبی مسئله مطالبه است. بنابراین یک نکته آن است که دو نوع استطاعت در اینجا معتبر است و نکته دوم همین مسئله مذاق شرع است که مسئله مهمی می‌باشد.

نکته دیگر همان بود که ما در شبهات موضوعیه که می‌گوئیم فحص لازم نیست مگر در شک در موارد استطاعت (که یکی از موارد استثناست)، این شک در استطاعت را نیز توسعه داده و بگوئیم حتی شامل مورد ما نحن فیه شود. گفتیم اگر در اینجا به مجرد شک بگوئیم حج بر او واجب نیست، این هم موجب لعب به دین می‌شود، مذاق شارع را با همین مرتبط کردیم.

دیدگاه برگزیده

از جهت علمی گفتیم دو قدرت و استطاعت نداریم، بلکه استطاعت در باب حج استطاعت شرعی است. طبق صناعت علمی، شک در شرط موجب شک در مشروط است، اما با در نظر گرفتن این که عده‌ای می‌گویند شارع دو استطاعت را معتبر کرده و مسئله استثنای از آن شبهات موضوعیه را نیز مطرح کردیم، همچنین مسئله مذاق شارع را در نظر بگیریم، اینها مجموعاً برای آدم زمینه لزوم احتیاط را می‌آورد که بگوئیم در اینجا که دائن شک می‌کند که اگر به دائن مراجعه کند دائن به او بذل می‌کند یا نه؟ احتیاط این است که مراجعه کند.

نکته شایان ذکر آن است که فتوا یک چیز است و بحث علمی چیز دیگری، نمی‌خواهیم بگوئیم هر جا احتیاط می‌شود باید انجام بشود، همین احتیاط باز مقید است همان طوری که اگر حکم شرعی مقید است به این که برای این شخص یک اهانت و ذلّتی نباشد، اما اگر دائن آدمی است که مطالبه کردن از مدیون برایش ذلت دارد باز این احتیاط خلاف است.

همچنین باید توجه داشت که در تمام مواردی که می‌شود برائت جاری کرد، اگر کسی احتیاط کند مانعی ندارد؛ چرا که احتیاط وجوبی مانعی ندارد. بنابراین دلیل مسئله برائت است، اما در فتوا باید احتیاط وجوبی را مطرح نمود.

وصلی الله علی محمد و آله الطاهرين.